

مرتضی - مدرسی چهاردهی

حافظ خراباتی

ای حافظ نغمه پرداز وای شاعر شورانگیز و لوله ساز قرنهایست که نوای
آسمانیت سرزمینهای پهناور را عرصه خود ساخته و هر کس بطن خود بر آنها بشرح
وتفسیر پرداخته لیکن بفرموده مولانا .

هر کسی از ظن خود شد یار تو

وز درون تو نجست اسرار تو

در سرزمین هندو پاكستان کرانه‌های سیحون و جیحون ترکستان و ترکیه دمشق
شهر عشق حلب و شام پاریس ولندن لاهه و برلن دلباختگان دقترها نوشته و کتابها
پرداخته‌اند و آنچه همگان با آن همدانستانند این که : تو بازبان دل سخن میگوئی
مشاقان و دلباختگان را فراخور فهم و کمال قطره‌ای از دریای بیکران دانش بلند
پایهات میچشانی با همان قطره چنان سرمستان میکنی که دل می‌بازند و دامن از دست
میدهند سحر کلام و دانش تو بر قرون و اعصار مسلط شده زمان را در حیطه تصرف
آورده و اسیر بیان و زبان خود ساخته است. شش قرن بر آن زمان میگذرد که نغمه‌های
دل‌انگیزت از گلستانها و بوستانهای سبز و خرم شیراز اوج گرفت . اینک همچنان
بدون درنگ زمان ششصد سال است که در جهان مترنم و همگان را نوازشکر روح و
جان است .

اما روبروز عطش سوزان دلباختگان افزون میگردد تا تورا بهتر و بیشتر
بشناسند و از دریای گوهر بار تو بهره و رتر گردند .

این عطش سوزان است که گروهی از محققان ترک، عرب، هند، مظلومان غربی و

شرقی را بر آن داشته تا سالها عمر گرانمایه را در این راه پر خوف و خطر بسر آرند. اما افسوس که از آن همه پژوهش تا کنون جز افزایش پرده‌های ابهام و ابهام‌ره‌آوردی بی‌بازار ادب عرضه نداشته‌اند اینست که امروز برای دل‌باختگان و منتظران و تشنگان آثار لایزال تو مژده و بشارتی شورانگیز و جان بخش دارم و دریغم آمد آنچه را که خود یافته‌ام بدیگران باز نگویم و آنان را در این شادمانی و سرور انباز نسازم .

از میان گروه گروه پیروان و دل‌باختگان خواجه حافظ ادیب هنرمند و دانش پژوهی را میشناسم که بیست و اندی سال است که بسوی حافظ شتافته و جان و روان و تار و پود و هستی خود را در راه شناخت مکتب و افکار آن شاعر عارف نامدار ایثار و نثار کرده است و از این ایثار و نثار و سفر گرانبار و جانکاه معنوی ره‌آوردی بی نظیر و اثری جهانگیر برای عشاق خواجه ارمغانی بی بدیل آورده .

این شیفته حافظ آنچه کتاب رساله - مقاله - آثار تحقیقی و پژوهشی در باره حافظ و تصوف و عرفان ایران و هند و اسلام از قدیمترین ازمینه تا امروز فراهم آمده بدست آورده و آن‌ها را مورد مطالعه و مذاقه و تحقیق و تتبع و استنتاج قرار داده برای مطالعه و تحقیق در عرفان و تصوف و تنظیم شرح حال مستند خواجه حافظ کتابخانه‌ای فراهم آورد که از نظر کیفیت در نوع خود کم نظیر است زیرا در این کتابخانه بسیاری از نسخ منحصر بفرد و نایاب را توان یافت . همچنین برای آنکه آثار خواجه را حتی الامکان تحریف نشده در اختیار داشته باشد به جمع آوری دیوانهای خطی خواجه پرداخته و نزدیک به چهل و پنج دیوان خطی کهنسال گرد آورده که سه جلد آن بی- نظیر و منحصر است از جمله نسخه‌ای است که در سال ۸۰۱ در شیراز جنت طراز تحریر یافته و فقط نه سال بادر گذشت خواجه فاصله دارد دیگر دیوانی است که سلطان حسین میرزا با یقرا بنا به تصریح مقدمه مشروحی که دارد با کمک گروهی از دانشمندان در- بارش آنرا از روی پانصد جنگ و سفینه که در زمان حیات خواجه تحریر یافته بوده‌اند

فراهم آورد و نام این دیوان اختصاصی را لسان الغیب نهاده است .
 نتیجه و ماحصل مطالعات و تحقیقات بیست و یکساله او پنج هزار صحیفه است که
 آنها را در پنج جلد بزرگ برشته تحریر آورده و مجموع آنها را (حافظ خراباتی) نام
 نهاده .

این یاد داشت‌ها در تصوف و عرفان ایران اسلام هند و تاریخچه زندگی خواجه
 و مکتب خالص اوست و کتابها به شرح زیر تدوین یافته است . جلد اول تاریخ زمان
 و عصر خواجه و اثرات و قایع در افکار و آثار خواجه - جلد دوم تصوف - عرفان و سیر
 تحول فکری و معنوی خواجه و سرانجام مکتب خاص او و معانی اصطلاحات عرفانی
 جلد سوم - مکتب ادبی خواجه حافظ . جلد چهارم در دو بخش . بخش اول - تفسیر
 و معنی غزلیها و قصائد و قطعات سیاسی و اجتماعی با اعلام شان نزول هر یک و تاریخ سرودن
 هرائر با ارائه سند و مدرک و دلیل متقن بخش دوم :

تفسیر و معنی غزلیها و رباعیهای عرفانی خواجه . جلد پنجم . ساقینامه و نقد بر
 بطلان نظرات و آثاری که تا کنون در باره خواجه نشر یافته و با صورت کتب خطی موجود
 است با دلائل و اسناد و مدارک . در این اثر عظیم محقق دانشمند بطلان بسیاری از نظرات
 تذکره نویسان و اشتباههای تاریخی را برملا ساخته است آنچه از ابیات خواجه ناظر
 بر آیات قرآن مجید است یکایک را نشان داده و جهت و علت تمثیل و یا استناد را آورده
 هم چنین افکار و نظرات عارفان بسیاری را که خواجه بر آنها نظر داشته و متأثر است
 بجای خود در ضمن شروع ابیات نمایان ساخته است .

در جلد دوم تحقیق عمیق و بسیار ارزنده‌ای در باره مکتب خاص خواجه و عارفانی
 که سالک آن مسلک بودند دارد که در ادبیات فارسی بحقیقت بی سابقه و نظیر است
 خاصه در شرح حال تحلیلی و مستند مولانای روم و شمس تبریزی - اوحدی کرمانی -
 فخرالدین عراقی - صدرالدین قونوی رکن الدین سجاسی - بختیار کاکلی و دهها نفر

دیگر که مطالب آن مبین بسیاری نکات تازه و ارزنده است .

کسانیکه سالهاست از دور و نزدیک شاهد و ناظر زحمات این محقق و شقیته ادب و فرهنگ در راه تکمیل اثر ارزنده بوده اند می دانند و آگاهند که اوچه رنجها برده تا کتبها فراهم آورده است .

دهها استادان ایرانی و خاور شناسان نامی این اثر را دیده و بر آن نقدها نوشته اند مرده و بشارتی که برای اهل دل و مشتاقان و شقیتمگان آثار و اشعار خواجه حافظ دارم اینست که تألیف و تدوین این اثر پایان یافته و برای چاپ و انتشار آماده گردیده امیدواریم در این سال بزیر چاپ در آید و در دسترس دوستداران معرفت قرار گیرد و همه تشنگان ادب و عرفان از مطالعه این دایره المعارف بهره ها ببر گیرند .

کمان دارم خوانندگان ارجمند خواستار آنند که این محقق و مولف را بشناسند . ایشان «رکن الدین همایون فرخ» هستند که تا کنون آثار دیگری هم در زمینه تحقیق و تتبع متون و ادب فارسی نشر داده اند .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

زنان باردار ای مرد هشیار

اگر وقت ولادت مار زایند

از آن بهتر بنزدیک خردمند

که فرزندان ناهموار زایند

(سعدی)